

Justyna Kamińska-Wolny
Magdalena Kurpiel
Krzysztof Henne
Sygnity Business Solutions SA

PROLIB w perspektywie na przyszłość

Streszczenie: W artykule przedstawiono zintegrowany system biblioteczny PROLIB dedykowany różnym typom bibliotek, począwszy od naukowych, poprzez publiczne, pedagogiczne, aż po szkolne. Wartością dodatkową systemu jest jego nieprzerwany rozwój od 25 lat, dający satysfakcję zarówno twórcom, jak i bibliotekarzom. Elastyczność systemu zapewnia jego użytkownikom – bibliotekarzom i czytelnikom – komfort korzystania z poszczególnych funkcjonalności, z których najistotniejsze zostały omówione w niniejszym artykule.

Słowa kluczowe: systemy biblioteczne, zintegrowane systemy biblioteczne, system PROLIB, multiwyszukiwarki, PROLIB INTEGRO, RFID

Zintegrowany system do zarządzania procesami bibliotecznymi PROLIB jest rozwijany od ponad 25 lat przez Zespół Rozwiązania dla Bibliotek firmy Sygnity Business Solutions (dawniej Max Elektronik). Firma wchodzi w skład spółek w Grupie Kapitałowej Sygnity, która jest jednym z liderów rynku rozwiązań IT dla sektora publicznego w Polsce. Jako Grupa Kapitałowa pracujemy dla największych i najbardziej wymagających klientów.

Wieloletni staż na rynku polskim przekłada się na bogate doświadczenia zespołu, który tworzą konsultanci (bibliotekarze z wykształcenia), projektanci systemów informatycznych, inżynierowie oprogramowania oraz inżynierowie systemowi. Stawiamy nie tylko na wiedzę i znajomość procesów bibliotecznych, ale również na zrozumienie specyficznych potrzeb klientów. Stale doskonalimy swoje kompetencje, łącząc je z wiedzą ekspercką oraz nowoczesnymi technologiami, innowacyjnymi usługami i produktami najwyższej jakości. W ten sposób wspieramy rozwój naszych użytkowników.

System PROLIB jest jednym z wiodących polskich systemów zarządzania współczesną biblioteką hybrydową, pozwalającym na pełną obsługę procesów bibliotecznych, w tym m.in.:

- gromadzenia, opracowania, wyszukiwania, udostępniania tradycyjnych i cyfrowych zasobów bibliotek,
- pozyskiwania, opracowania, wyszukiwania i oceny informacji,
- szybkiej i wieloaspektowej obsługi czytelników.

System stanowi także wsparcie dla administracyjnych i informatycznych obszarów działalności biblioteki, gdyż umożliwia bibliotekarzom:

- samodzielne i efektywne zarządzanie eksploatacją systemu bibliotecznego, jego skalowalnością i adaptacją do aktualnej sytuacji biblioteki w odpowiedzi na rozwój i zmiany organizacyjne w instytucji,

- optymalizację pracy innych działów instytucji dzięki integracji systemów informatycznych, funkcjonujących w jej otoczeniu, z systemem bibliotecznym, np. kadr, księgowości, dziekanatu, działu IT.

Obecnie w bibliotekach użytkowanych jest ponad **5300 licencji systemu PROLIB**, a rocznie z usług bibliotek realizowanych poprzez system korzysta ok. **2,5 mln czytelników**, którzy wypożyczają ok. **29,5 mln woluminów**. PROLIB jest elastycznym i uniwersalnym systemem do zarządzania procesami bibliotecznymi, który z powodzeniem jest użytkowany w ponad **300 bibliotekach** zróżnicowanych pod względem:

- Wielkości, tzn. liczby użytkowanych licencji.
- Charakteru środowiska czytelniczego i rodzaju zbiorów: biblioteki naukowe, centralne, biblioteki wyższych uczelni państwowych, biblioteki wyższych uczelni prywatnych, biblioteki publiczne, pedagogiczne, instytutowe, fachowe, a także biblioteki szkolne.
- Historii i tradycji, np. Biblioteka Śląska w Katowicach, która jest biblioteką z ponad 90-letnią tradycją (utworzona w 1922 r.) czy Główna Biblioteka Lekarska założona w 1945 r., a z informatyzowaną w 1996 r.
- Struktury organizacyjnej: od jednoosobowych, realizujących w pojedynczej lokalizacji wszystkie procesy biblioteczne i korzystających z dostępu do PROLIB-a w "chmurze obliczeniowej", poprzez biblioteki o złożonej strukturze z wieloma agendami, po konsorcja współpracujących bibliotek.

System PROLIB użytkuje siedem konsorcjów, które skupiają łącznie 208 współpracujących bibliotek, w tym: Centrum Przetwarzania Danych Bibliotecznych przy Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zielonej Górze, Konsorcjum mazowieckich bibliotek pedagogicznych, Konsorcjum INFOBIBNET skupiające czołowe biblioteki w województwie kujawsko-pomorskim, Konsorcjum podkarpackich bibliotek pedagogicznych, Oświata Wrocławska skupiająca sieć bibliotek szkolnych we Wrocławiu.

- Organizacji pracy: od bibliotek otwartych z wolnym dostępem, z rozbudowaną samoobsługą czytelników realizowaną w technologii RFID, np. Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach, do bibliotek zamkniętych z przewagą magazynów, np. Biblioteka Śląska z piętrowym magazynowaniem zwartym i magazynem wysokiego składowania, obsługiwanym przez roboty.
- Oczekiwań biblioteki odnośnie systemu bibliotecznego, na które wpływ mają relacje biblioteki z otoczeniem i potrzeby jej użytkowników.

Odpowiedzią na niestandardowe potrzeby bibliotek są m.in. aplikacje:

- dedykowane dzieciom – DziecioOPAC,
- bibliotekom w trakcie budowy nowej siedziby – innowacyjne rozwiązanie PRZEPROWADZKA,
- pakiet integracji systemu PROLIB z wieloma systemami wspomagania zarządzania oświatą w gminie Wrocław powstały na potrzeby projektu informatyzacji Oświaty Wrocławskiej.

Użytkownicy systemu PROLIB podkreślają w badaniach satysfakcji klientów, że do głównych powodów zakupu naszego systemu, a także do jego rekomendacji innym bibliotekom należą m.in. takie czynniki jak:

- ciągły rozwój oprogramowania w kierunku aktualnych potrzeb bibliotek i ich użytkowników przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań,
- polskość systemu – jest tworzony przez polskich programistów oraz konsultantów w oparciu o polskie prawodawstwo, co daje naszym klientom poczucie komfortu i stabilności,
- skuteczny na polskim rynku system wsparcia serwisowego i pomocy technicznej dla bibliotek – klienci doceniają głównie:
 - wsparcie klienta w użytkowaniu systemu przez konsultanta (telefonicznie, mailowo),
 - możliwość zgłaszania bezpośrednio do producenta systemu uwag i propozycji nowych rozwiązań, które zapewniają rozwój systemu PROLIB zgodnie z potrzebami,
 - dostęp online do polskojęzycznej dokumentacji produktowej, aktualizowanej dla każdej nowej wersji systemu PROLIB,
 - wsparcie w zakresie sprzętowym i informatycznym dla administratorów systemu (telefonicznie, mailowo),
- otwartość na integrację z systemami działającymi w otoczeniu bibliotek,
- niezawodność i bezpieczeństwo.

Modele współpracy z perspektywy bibliotekarza

System PROLIB ewoluuje w odpowiedzi na zmiany, które zachodzą w środowisku bibliotekarskim. Początkowo każda biblioteka realizowała sama swoje zadania, samodzielnie katalogowała, udostępniała własny katalog, czytelnik zaś przemieszczał się pomiędzy poszczególnymi instytucjami w poszukiwaniu potrzebnych zbiorów i informacji, np. w danym mieście. System zarządzania zbiorami bibliotecznymi był realizowany odrębnie w każdej z tych bibliotek. Znaczącą innowacją PROLIB-a, wprowadzoną w 2001 r., był model katalogu wielobibliotecznego (jedna instalacja systemu, wspólna baza rekordów bibliograficznych oraz wyodrębnione logicznie bazy zasobu czytelników i historii) tak, aby informacja o zbiorach różnych bibliotek trafiała do użytkownika w jednym miejscu. Następnym tego był **model z katalogiem centralnym**, który przyczynił się do zacieśnienia współpracy bibliotek współtworzących ten katalog (na poziomie lokalnym, regionalnym, jak i ponadregionalnym). Użytkownik miał „wszystko pod ręką” – w jednym miejscu dostęp do zbiorów sieci bibliotek z możliwością korzystania z każdej z nich. Dzięki systemowi bibliotecznemu biblioteka mogła lepiej zarządzać jakością, integralnością i zasobami ludzkimi. Dodatkowo współpraca ta rozszerzona została o współtworzenie bibliografii regionalnej dla danego obszaru. Jednak nie zawsze taka integracja jest wystarczająca.

Stąd też popularność zyskuje **multiwyszukiwarka INTEGRO**, która pozwala agregować oprócz katalogów bibliotecznych współpracujących bibliotek również bazy bibliograficzne, katalogi bibliotek cyfrowych, bazy słowników regionalnych, ale także inne zbiory danych np. IBUK Libra, Wolne Lektury, NASBI, OSBI, Federację Bibliotek Cyfrowych, bazy EBSCO, repozytoria lokalne itp., do których biblioteka, a przez to użytkownik, ma dostęp.

Intensyfikacja współpracy pomiędzy bibliotekami tworzącymi jeden organizm spowodowała również rozwój nowych procesów w systemie PROLIB, odpowiedzialnych za inne obszary działania. Jednym z nich jest **proces zarządzania rezerwami magazynowymi (Wymiana i Dary)**, których źródłem wpływu są dary i wymiana z innymi instytucjami. Zbiory nie muszą obciążać stanu inwentarzowego biblioteki, są rejestrowane na poziomie magazynu i mogą być wymieniane z innymi instytucjami. Kolejny element wspomagający zarządzanie zbiorami to **Gromadzenie**, które odpowiada za współpracę z dostawcami i wydawcami w zakresie prenumerat, zamówień, monitów i odwołań. Pomocnym czynnikiem w analizie zapotrzebowania czytelników i realizacji zamówień jest dostępna przez OPAC WWW rejestracja dezyderatów.

W zakresie realizacji usług pomocna staje się **wypożyczalnia międzybiblioteczna**, która umożliwia współpracę z innymi bibliotekami polskimi oraz zagranicznymi. Biblioteka obsługuje zamówienia przychodzące od partnerów biblioteki (inne biblioteki polskie i zagraniczne) oraz od czytelników zarejestrowanych w systemie PROLIB. Ma też możliwość korzystania ze zbiorów zupełnie innych i odległych bibliotek, dzięki czemu zapewniony jest nieograniczony dostęp do różnego typu zbiorów lub skanów/kopii poszczególnych artykułów.

Szersze spojrzenie na bibliotekę i umiejscowienie jej w ekosystemie, w którym funkcjonuje, wpłynęło na potrzebę integracji systemu bibliotecznego z innymi systemami, które funkcjonują w środowisku bibliotecznym, akademickim czy nawet samorządowym. Możliwa jest **współpraca z systemami** dziekanatowymi, systemami do jednokrotnego logowania (ang. *single sign-on*, SSO), z szyną integracyjną, z narzędziami analityki biznesowej (ang. *business intelligence*) i innymi systemami umożliwiającymi wymianę danych w zakresie wspólnie ustalonym z użytkownikiem. Własny zespół rozwojowy tworzony przez ekspertów, a także zaplecze w postaci wiedzy technologicznej w całej Grupie Kapitałowej Sygnity umożliwiają zastosowanie indywidualnego podejścia w tym obszarze i wypracowanie rozwiązań szytych na miarę.

Perspektywa czytelnika

Zasoby współczesnych bibliotek to nie tylko książki i czasopisma. Dzisiejsze biblioteki oferują czytelnikom urozmaicony i bogaty zasób wydawnictw elektronicznych, materiałów multimedialnych, danych pełnotekstowych. Natomiast współczesny czytelnik jest coraz bardziej świadomy swoich potrzeb informacyjnych. Jego poszukiwania stają się precyzyjne, zorientowane na konkretną dziedzinę i temat. Czytelnik oczekuje intuicyjnych i szybkich narzędzi wspierających proces poszukiwania informacji, a co więcej, dostępnych w dowolnym miejscu – w bibliotece, w kawiarni, w domu czy na spacerze i na dowolnym urządzeniu. Sam proces poszukiwania danych prowadzi od ogółu do szczegółu. Wprowadzenie prostego warunku wyszukiwania przenosi użytkownika do listy wyników, które poddają się mechanizmom rozbudowanych filtrów i sortowań. Proces poszukiwania powinien zakończyć się konsumpcją odnalezionej informacji poprzez zamówienie wybranych zasobów do wypożyczenia lub przeczytaniem treści dostępnych online. Odpowiedzią na te trendy jest **PROLIB INTEGRO** – multiwyszukiwarka zasobów biblioteki. Rozwiązanie, które zostało zbudowane w oparciu o trzy filary: użyteczność, dostępność oraz otwartość. Z jednej strony czytelnik ma zapewnioną kompletną obsługę swojego konta w systemie

PROLIB, z drugiej zaś strony INTEGRO daje możliwość połączenia z innymi systemami, które dostarczają dane wzbogacające użyteczność i funkcjonalność multiwyszukiwarki. Dzięki temu czytelnik ma możliwość zamówienia książki, ustawienia się w kolejce rezerwacji, kiedy nie jest ona dostępna, przeczytania recenzji lub opinii na temat wybranej publikacji czy zamówienia kserokopii dokumentu.

Powyżej wspomniane filary są również istotne w rozwiązaniu będącym znakiem obecnych czasów – **Aplikacji Mobilnej dla Czytelników**. Jest to innowacyjne rozwiązanie umożliwiające komunikację biblioteki ze swoim końcowym użytkownikiem. Czytelnik na ekranie urządzenia mobilnego zapozna się z aktualną ofertą biblioteki, w szybki i intuicyjny sposób zarezerwuje interesującą go książkę, bez problemu odnajdzie na mapie filię, w której dokonał rezerwacji lub zamówi dostawę do domu. W prosty sposób sprawdzi stan swojego konta w bibliotece, prolonguje termin zwrotu czy dokona płatności internetowej. Aplikacja umożliwi czytelnikowi śledzenie bieżących nowości oraz informacji z biblioteki. Dzięki temu ułatwione jest utrzymywanie stałego kontaktu z użytkownikami końcowymi.

Nie sposób pominąć trendu związanego z zastosowaniem robotów w bibliotekach. Prekursorem tego kierunku był jeden z pierwszych użytkowników systemu PROLIB – Biblioteka Śląska, która wykorzystuje roboty m.in. podczas wypożyczania, zwrotów i sortowania dokumentów. Rozwój automatyzacji to również wprowadzenie technologii RFID do bibliotek. **Pełna obsługa urządzeń RFID** z poziomu systemu bibliotecznego PROLIB zapewnia czytelnikowi dogodny dla niego dostęp do usług biblioteki, a bibliotekarzom odciążenie od rutynowych działań, dzięki czemu mogą skoncentrować się na obsłudze i wsparciu czytelników. Jednak by zapewnić te korzyści istotna jest odpowiednia integracja urządzeń technologii RFID z systemem PROLIB, tak aby bibliotekarz mógł realizować swoje zadania w oparciu o dobrze znane mu funkcjonalności systemu PROLIB, a czytelnik miał pełną i wiarygodną informację o podjętych przez niego akcjach, realizowanych przez urządzenia RFID. Możliwe jest to dzięki wiedzy eksperckiej w zakresie technologii RFID oraz przeprowadzonym dotychczas wdrożeniom u naszych klientów. Można tu wymienić chociażby jedne z największych ośrodków akademickich pracujących w technologii RFID z poziomu systemu PROLIB, tj. Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach, Uniwersytet Ekonomiczny czy Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu.

Funkcjonujemy w społeczeństwie informacyjnym, stąd też jako firma mamy świadomość oczekiwań bibliotek w zakresie kształtowania e-usług, realizowanych przez zautomatyzowany system do zarządzania procesami bibliotecznymi PROLIB i świadczących o jego interoperacyjności. Konsolidacja danych, lepsze poznanie potrzeb użytkowników i działania zmierzające do wzrostu aktywności czytelników pozwalają również na nawiązanie współpracy z samorządem lokalnym. Biblioteka poprzez swoje działania wskazuje, że jej oczekiwania (w zakresie finansowania, szkoleń, sprzętu, zmian organizacji pracy) służą mieszkańcom, a nie jej samej. **Wspieramy naszych klientów** w budowaniu partnerstwa pomiędzy instytucjami kultury przez np. realizację zintegrowanej i nowoczesnej platformy informacji o wydarzeniach kulturalnych, koalicję na rzecz edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, jak i udział we wspólnych dużych projektach unijnych.

Przyszłość

Nowoczesna biblioteka jest inicjatorem i promotorem nowych trendów. Zbiory biblioteczne rozrastają się, uwzględniając zmiany społeczne i trendy zarówno w technologii, edukacji, ochronie środowiska, demografii, jak i polityce czy gospodarce. Biblioteki coraz częściej wykorzystują nowe media i formaty oraz technologie informatyczne w procesie obsługi użytkowników.

Idea ciągłego rozwoju przyświeca twórcom systemu do zarządzania procesami bibliotecznymi PROLIB. Jesteśmy blisko naszych klientów, otwarci na nowe pomysły, z bogatym zapleczem innowacyjnych technologii i wiedzy eksperckiej. Razem budujemy rozwiązania szyte na miarę.

Zachęcamy Państwa do kontaktu:

- Justyna Kamińska-Wolny, Menadżer Zespołu Rozwiązania dla Bibliotek
tel. 607 079 600, email: jkaminska@sygnitysbs.pl,
- Magdalena Kurpiel, Starszy Menadżer Projektu
tel. 607 585 050, email: mkurpiel@sygnitysbs.pl.
- Krzysztof Henne, Starszy Konsultant Biznesowy
tel. 605 235 219, email: khenne@sygnitysbs.pl.
- adres strony: www.prolib.pl,
- email: oferty@sygnitysbs.pl.